

PELASTAJAT:

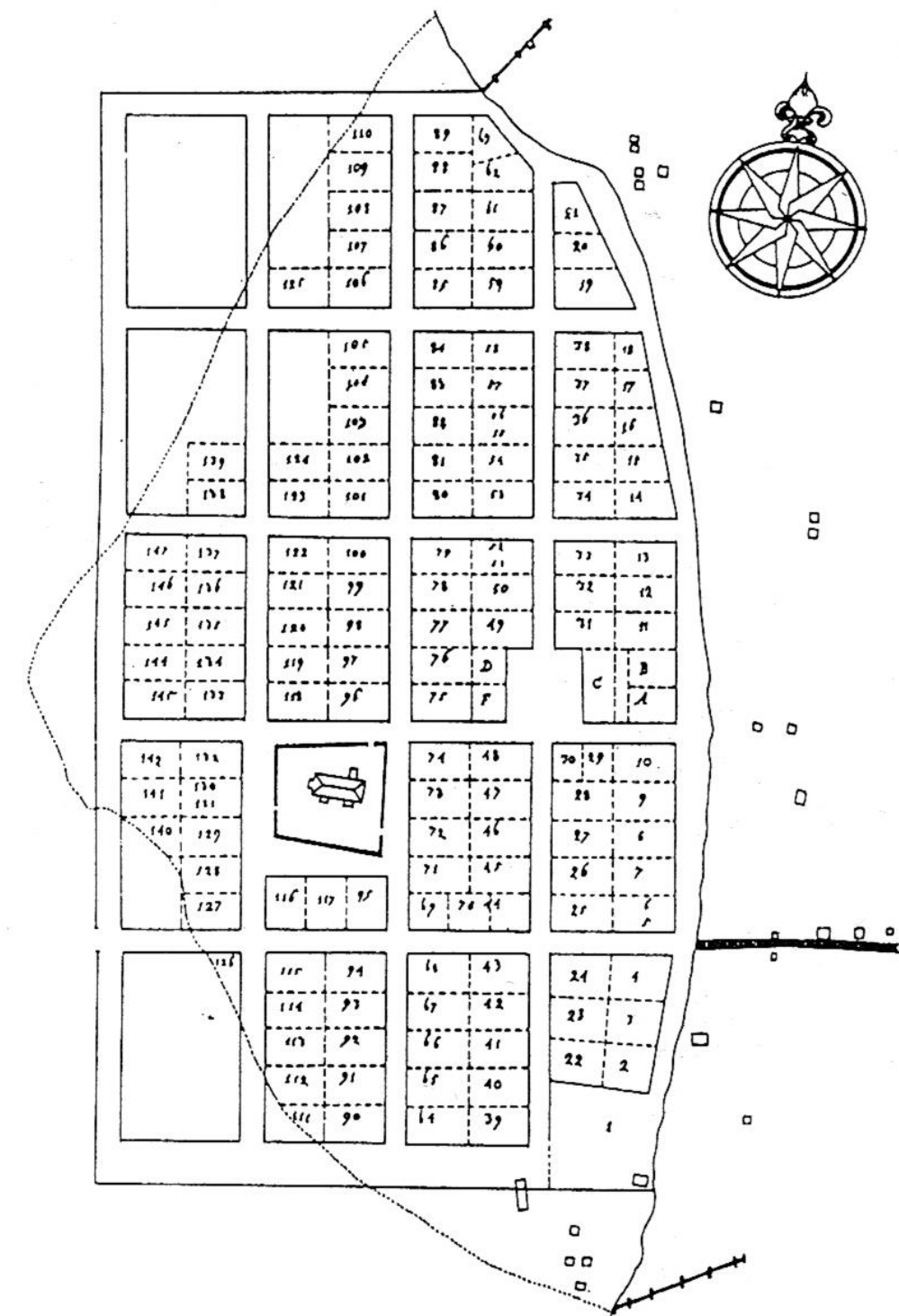
PALOMIEHET

VARHAINEN PALONTORJUNTA

Kokkolan kaupungissa riehui sen olemassaolon ensimmäisinä vuosisatoina useita tuhoisia tulipaloja. Suurin näistä oli kesäkuussa 1664 alkunsa saanut tulipalo, joka tuhosi kirkkoa lukuunottamatta lähes koko kaupungin. Syy toistuviin ja tuhoisiin paloihin oli paitsi käytetyissä rakennusmateriaaleissa ja tiiviissä rakentamistavassa myös alkukantaisessa sammutusvälineistössä ja vakituisen palokunnan puuttumisessa.

Palontorjunta oli 1600- ja 1700-luvuilla, ja vielä 1800-luvulle tultaessa lähinnä ennaltaehkäisevää toimintaa, jossa palot pyrittiin havaitsemaan ja sammuttamaan niin varhaisessa vaiheessa kuin mahdollista.

Johan Persson Gädan Kokkolalle vuoden 1664 palon jälkeen laatima ruutuasemakaava. K.H.Renlundin museo.

Palontorjuntaa säädeltiin kaupunkilailailla, jonka mukaan jokaisen porvarin tuli osallistua vartiointiin ja valvontaan. Ensimmäinen maininta suunnitelmallisen vartioinnin järjestämisestä Kokkolassa on vuodelta 1667. Palovartioinnista huolehtivat aluksi kaupungin porvareista, myöhemmin palkatuista palovartijoista muodostetut kaksimiehiset partiot, jotka kiertelivät öiseen aikaan kaupungin kaduilla ja havaitessaan tulen päässeen irti rummunpärinällä tai muulla tavoin herättivät kaupunkilaiset. Palovartijoiden palkat olivat pienet ja toimeen oli vaikeaa saada kunnollisia ja luotettavia miehiä, töiden laiminlyömisestä valitettiin toistuvasti.

Osoitukseksi, että palovartijat olivat liikkeellä, heidän tuli ilmoittaa täydet tunnit laulamalla katujen kulmissa korkealla yksitoikkoisella sävelmällä, esimerkiksi:

“

KELLO ON YKSITOISTA
LYÖNYT.

JUMALAN LEMPEÄ JA
MAHTAVA KÄSI

SUOJELKOON

KAUPUNKIAMME TULELTA

JA PALOLTA

KELLO ON YKSITOISTA
LYÖNYT.

”

Palovartiointia pyrittiin 1800-luvulla tehostamaan monella tavalla: palovartioiden määrää lisättiin ja tehtävien suorittamista valvottiin aiempaa tarkemmin. Esimerkiksi 1869 hyväksyttiin käytäntö, jonka mukaan kukin palovartija toimi vuorollaan torninvartijana, joka sijoitettiin kaupungin kirkon kellotapuliin. Sieltä käsin hän valvoi kaupunkia ja hälytti vastapäätä olevan ruiskuhuoneen vartijan soittamalla kelloa. Muut kaupunkilaiset hän herätti soittamalla kirkonkelloa. Kun kaupungin vesitorni valmistui kansallissodan jälkeen, siirtyi palovartiointi sinne.

Palovartiointiin lisäksi yritettiin muillakin toimenpiteillä ehkäistä tulipaloja ja tehostaa sammutustöitä. Vuonna 1800 oli vahvistettu Pohjanmaan kaupunkeja varten palojärjestys, jota ryhdyttiin noudattamaan myös Kokkolassa. Kaupungin varoilla hankittiin erilaista palokalustoa ja kaupunkilaiset ohjeistettiin noudattamaan suurta varovaisuutta tulta ja tulenarvoja materiaaleja käsiteltäessä ja säilytettäessä.

Nahkainen paloämpäri. K.H.Renlundin museo.

VAPAAPALOKUNNAN PERUSTAMINEN KOKKOLASSA

Ammattimainen palontorjunta sai alkunsa vasta vapaapalokunta-aatteen myötä 1800-luvun lopulla. Vapaapalokunnan ideaa ajoivat voimalla kaupungin fiskaali Viktor Knape sekä kirjapainon omistaja J.I. Kloström. Vuonna 1884 perustettu Kokkolan vapaapalokunta (Frivilliga Brandkåren i Gamla-karleby r.f.) on yksi kaupungin vanhimmista yhdistyksistä.

Toiminta oli alkuaikoina vilkasta ja jäsenmäärä kasvoi nopeasti. Vain muutaman vuoden toiminnan jälkeen yhdistyksessä oli jo 150 jäsentä.

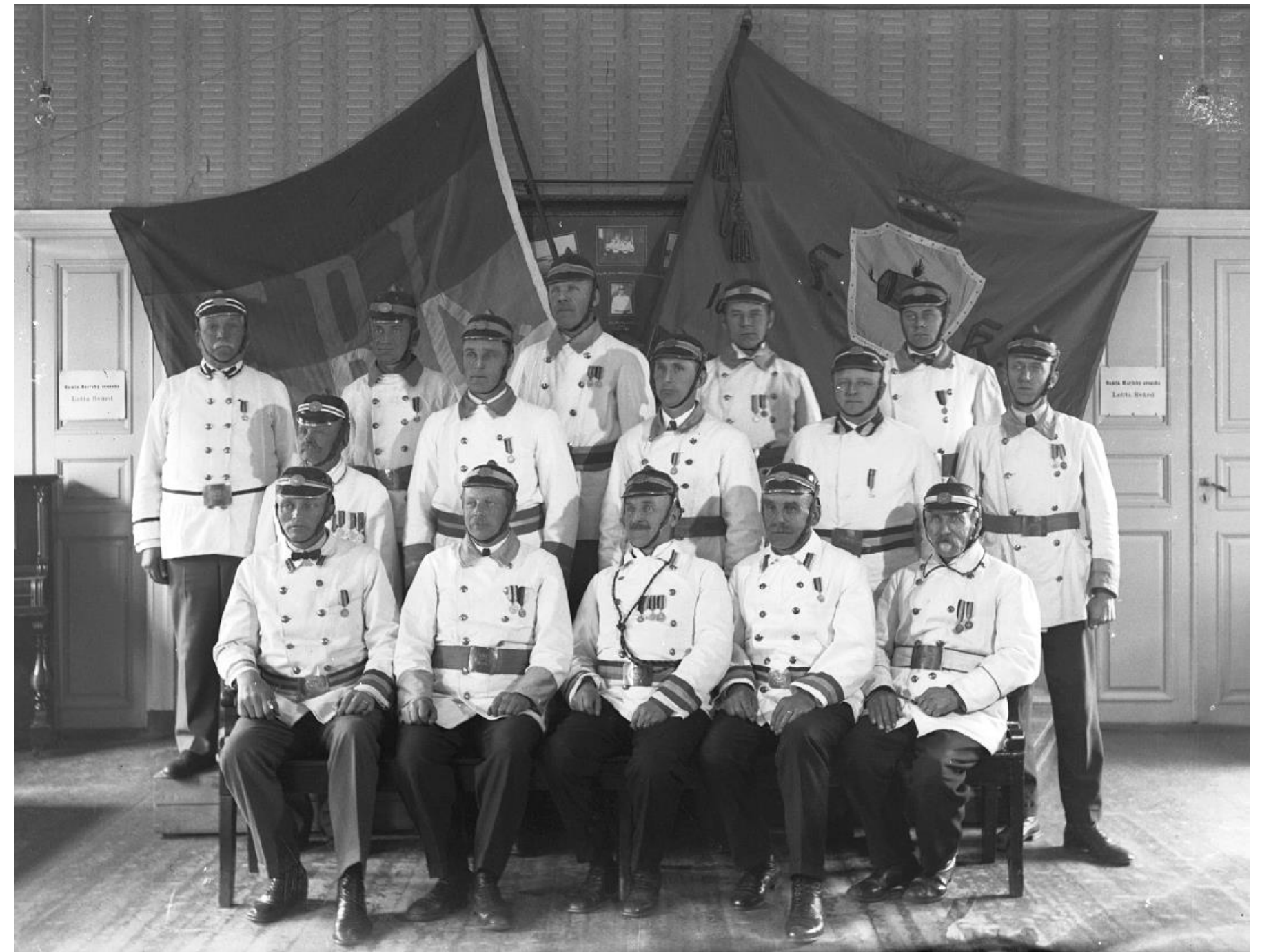
A black and white photograph of a wooden building with a porch and a horse-drawn fire engine in front of it. The building has horizontal wooden siding and a gabled roof. A porch with decorative columns is visible on the left. In the foreground, a horse-drawn fire engine with large spoked wheels and a long horizontal boiler is parked. The background shows trees and a street.

Knapen toimesta vapaapalokunnan toimintaa kehitettiin alusta lähtien. Koulutusta, paraateja ja näytöksiä järjestettiin säännöllisesti sekä hankittiin oma tontti tiloja varten Rantakadulta. Toimintaa rahoitettiin järjestämällä myyjäisiä, arpajaisia ja illanistujaisia, joista saaduilla tuloilla yhdistys hankki palokalustoa ja miehistön henkilökohtaisia varusteita. Lisäksi kaupunki tuki toimintaa vuotuisilla avustuksilla. Vapaapalokunnan ohella jatkui kuitenkin aikaisempi palovahtijärjestelmä, missä porvareiden palkkaamat palovahdit ja palomestarit vartioivat kaupunkia tulipalojen varalta.

Vapaapalokuntalaisten esitys. Vi Neristassbor rf, Kokkolan kotiseutuarkisto.

VPK oli jaettu neljään komppaniaan, lisäksi oli useita poikakomppanioita. Komppanioilla oli eriväriset tunnukset, jotka ilmaisivat niiden tehtävät palopaikalla. I komppania (punaiset) vastasi varsinaisesta sammutustyöstä ja vesihuollon järjestämisestä palopaikalla. II komppanian (siniset) tehtävä oli palopurjeiden hoito, eli palovaarassa olevan kohteen suojaaminen purjeella. III komppania (keltaiset) vastasi henkilöiden ja irtaimiston pelastamisesta ja IV komppania (valkoiset) puolestaan pelastetun tavaran vartioinnista.

Vapaapalokunnan ryhmäkuva. K.H.Renlundin museo.

HUVEJA

Vanhanajan suuret

PALOKUNTAJUHLAT

soihtukulkueineen ja ilotulituksineen Kokkolassa 28. 9. 1968.

Ohjelma:

klo 14.00—16.30 lapsille ajelua paloautolla kalahallin kentällä
klo 18.00— juhlakulkue ja palotorjuntanäytös kalahallin kentällä
Kuuluttajana toimii P. Lintamo
klo 20.00—01.00 **TANSSIT** nuorille ja vanhoille Urheilutalolla
Tanssimusiikista vastaa hanurimestari **Jutilan** orkesteri, solistina P. Himanka.

Järjestää VPK

STOR BRANDKÅRSFEST

i gammal god stil med fackeltåg och illumination i Gam-lakarleby 28. 9 1968.

Program:

Kl 14—16 åkturer för barn med brandbil på Fiskhallsplanen

Kl 18 festtåg och uppvisning i brandvärn
Speaker P. Lintamo.

Kl 20—01 **DANS** för gammal och ung på Idrottsgården.
För dansmusiken svarar dragspelsmästaren Jutilas orkester, solist P. Himanka.

Arrangör: **FBK**

Palokuntaharjoitusten ja sammutustehtävien lisäksi vapaapalokunnalla oli monipuolista kulttuuritoimintaa. Laulua, teatteria ja musiikkia harrastettiin aktiivisesti. Olipa VPK:lla parin vuoden ajan oma torvisoittokuntakin. Vapaapalokunnalla oli jopa oma marssinsa, jonka oli säveltänyt kaupungin oma poika, pianisti Rudolf Sjögren. Vuotuinen kohokohta oli kesäinen palokuntajuhla Länsipuistossa. Ohjelmassa oli palokunnan kulkue, erilaisia kilpailuja, torvisoittoa ja tanssit puistossa.

“

ME PIKKUPOJAT PIDIMME
NOITA ULJAITA PALOKUNTALAISIA
VALKOISISSA PARAATITAKEISSAAN JA
MESSINKIKAMMALLA VARUSTETUISSA
MUSTISSA KYPÄRISSÄÄN LÄHES JUMALINA,
KUN HE TORVISOITTOKUNNAN TAHDISSA
MARSSIVAT KAUPUNGIN HALKI MATKALLA
VUOTUISEEN KESÄJUHLAANSA
LÄNSIPUISTOON.

”

Eräs kaupunkilainen
Österbottningen-
lehdessä.

Paraatikypärä. K.H.Renlundin museo.

Varsinainen palolaitos perustettiin Kokkolassa 1.11.1922 ja viimeistään vuoden 1924 uusi palojärjestys tarkoitti siirtymistä vakinaisen, ammattimaisen palokunnan aikaan. Se määräsi, että palokunnan palveluksessa oleva henkilö ei enää voinut samanaikaisesti olla toisessa toimessa tai harjoittaa sellaista ammattia, joka saattaisi haitata palokuntatyötä. Vapaaehtoisessa palokunnassa kauan toimineet henkilöt muodostivat reservimiehistön, joka jatkoi aktiivisena apuna vakinaisten palomiesten rinnalla.

Lähteet:

- Bussiga brandmän. Sanomalehti Österbottningen 24.1.1964.
- Det var minsann gnista i bränderna förr. Gamlakarleby FBK 90 år. Sanomalehti Österbottningen 6.10.1974.
- Eino Karelmon arkisto, K.H.Renlundin museo.
- Gamlakarleby FBK var en kulturhärd vid sekelskiftet. Sanomalehti Österbottningen 4.4.1982.
- Kokkolan kaupungin historia, osa 1
- Kokkolan kaupungin historia, osa 2
- Kokkolan kaupungin historia, osa 3
- Kokkolan kaupungin historia, osa 4
- Kokkolan kaupungin historia, osa 5
- Saari, Sulo 2005: Pienen kaupungin suurpalot.
- Sandelin, J.F. 1920: Gamlakarleby stads historia 1879-1919
- Wiirilinna, Annikki & Matti Järvi 1979: Stadsfullmäktige i Gamlakarleby 1879-1979.
- Vi Neristassbor -yhdistyksen kokoel-mat, Kokkolan kotiseutuarkisto.
- 90-vuotias VPK juhli. Kokkola 10.10.1974.

PELASTAJAT:

EINO KARELMO

Palokuntien yhteisharjoitus Ykspihlajassa. K.H.Renlundin museo.

EINO KARELMO (1907–1995)

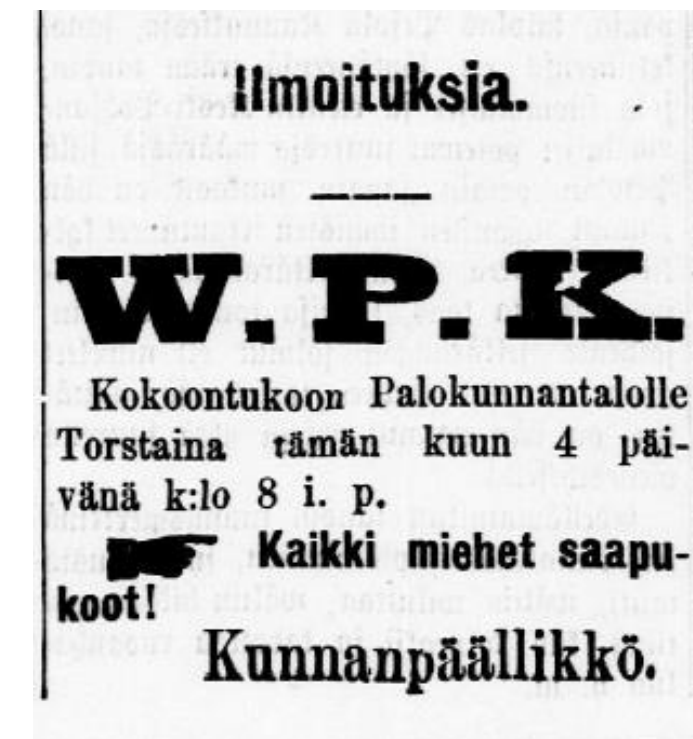
Postin palveluksessa työuransa tehneen Eino Karelmon keskeisimpiä harrastuksia oli palontorjuntatyö. Karelmo kertoi vuonna 1973 tehdyssä haastattelussa olleensa aina erittäin kiinnostunut tulipaloista ja erityisesti niiden sammuttamisesta.

“

OIKEIN SYDÄN RUPESI
HAKKAAMAAN AINA
KUN KUULI, ETTÄ
JOSSAIN OLI TULIPALO

”

Eino Karelmo

Kokkola-lehti 3.1.1900

V. P. K:n Arpajaiset

Palokunnan talolla

Uudenvuoden päivänä

kello 1:stä 7:n i. p.

Voittojennäyttely ja Arpojenmyyntiä.

Torvisoittoa klo 4--6. Vapaa sisäänpääsy.

Ilta

Raatihuoneella

alkaa kello 7 i. p.

Ohjelma:

Torvisoittoa.

Kuorolaulua.

Planonsoittoa (nelikätisesti).

Viulunsoittoa (pianon säestyksellä).

Serenaadi (viulu, piano ja laulu).

Soololaulu.

Yleinen tanssi.

Pääsymaksu 1 mk.

HUOM.! Virkapuvuissa oleville palokuntalaisille on

Hän muisti liittyneensä mukaan vapaa-palokunnan toimintaan 16-vuotiaana 25.3.1923 Tryckarejärvellä järjestettyjen hiihtokilpailujen yhteydessä. Hän toimi kymmeniä vuosia Kokkolan vapaapalokunnan riveissä ja oli myös Kokkolan vakinaisen palokunnan varamiehistössä. Ansioistaan hän sai palokuntajärjestön ansiomerkin.

Kokkola 29.12.1910

F. B. K:s Lotteri

Nyårsdagen.

Å Brandkårshuset

från klockan 1 till 7 e. m.

Vinstexposition & Lottförsäljning.

Hornmusik kl. 3 - 6. Ingen entré.

Soiré

å Rådhuset

från kl. 7 e. m.

Program:

Hornmusik,

Kvartettsång,

Piano (fyrhändigt),

Fiol (solo med pianoaccomp.),

Serenad för fiol, piano & sång,

Solosång,

Allmän dans.

Inträdesavgift 1 mark.

Obs.! Fri entré för brandkårister i uniform.

Sanomalehti Österbottningen

30.12.1910

Eino Karelmo oli mukana sammuttamassa enemmän tulipaloja kuin hän jaksoi muistaa. Hän oli ruiskumestarina ties kuinka monta vuotta, ja vuosina 1960-63 hän toimi VPK:n päällikkönä. Hän oli mm. mukana sammuttamassa Rauta-Renlundin liikekiinteistön paloa vuonna 1972.

K.H.Renlundin museo.

EINO KARELMO MUISTELEE 50-VUOTISTA VAPAAPALOKUNTALAIS- URAANSA JA 1959 KAUPUNGISSA TEHTYÄ TUHOPOLTTOJEN SARJAA

“

AIKAISEMPINA VUOSINA JA VIELÄPÄ
NÄIHINKIN AIKoiHIN (ITSE KUN
VANHENEN) ON TÄSTÄ TALOSTA
LÄHTENYT KUIN OMA RYHMÄNSÄ
TULIPALoiHIN, KUN HÄLYTYS TULI TAI
AUTOJEN SIREENIT HUUTAA,
JOKO VÄLITTÖMÄSTI PALOASEMALLE
TAI PUHELIMITSE KYSELY MISSÄ PALAA
JA ONKO MIES TARVETTA
JA VIELÄ KERTOIKO TIETO,
ETTÄ AJAA SUORAAN SINNE
PALOPAIKALLE. [...]

”

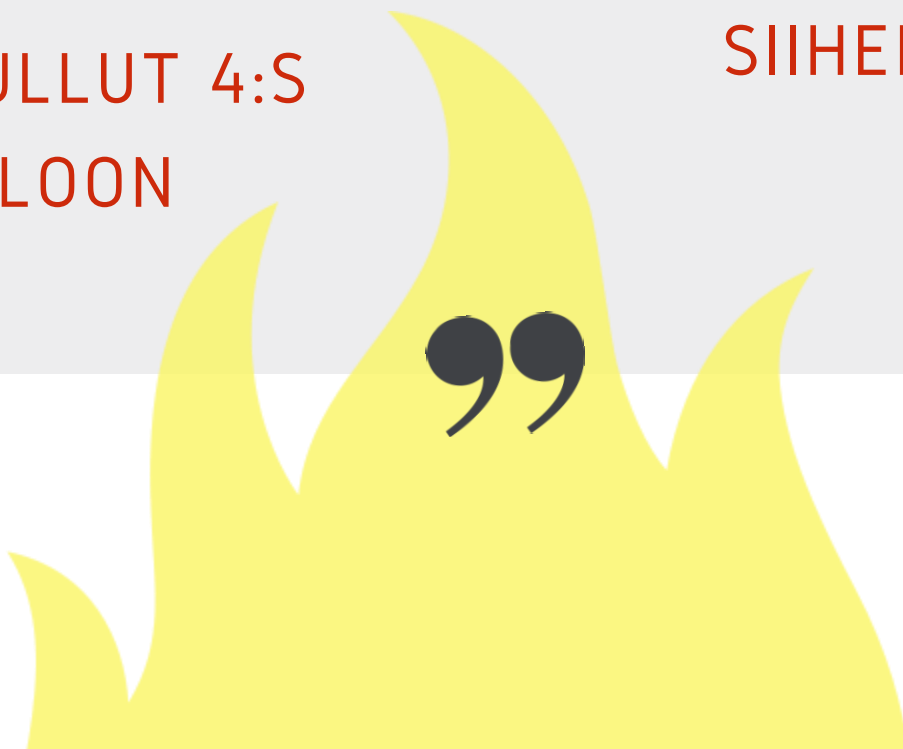
NIIN SITÄ MENTIIN JA SEN TOTESIVAT
SILLOIN PALOMIEHETKIN (VAKIN.)
ETTÄ TOSI APU TULEE.
1959 KUN PYROMANNI OLI
LIIKKEELLÄ PORMESTARINKADULLA
TAKALAN-RÄBBIN
ULKOHUONERAKENNUSTEN KUJASSA,
LÄNSIKIRKKOK. 17,
MIKÄ OLI KAIKETI ENSIMMÄINEN
SYTYTYSPAIKKA JA SAMA KATU 41-43
ULKOHUONERAKEN.
JA 4:S PAIKKA LÄNSIK.KATU 1

“

ENT. HUIMAN TALO, JOKA EHTIKIN
ENITEN PALAA
JA KAIKENLISÄKSI AIKA PAHASTIKIN.
HÄLYTYS TULI ILTA VAIKO AAMU YÖSTÄ
JA NIIN PAINUTTIIN TAAS
KOLMISIN KADULLE JA
PORMESTARINK. KULMAAN ETTÄ MISTÄ
PÄIN NÄKYISI TULTA, KUN PUHELIMITSE
SAIMME TIETÄÄ MISSÄ
JA MIHIN PÄIN PALOAUTOT OVAT
MENNEET. NYT OLIKIN TULLUT 4:S
HÄLYTYS HUIMAN TALOON

JA ENTINEN PALOSOTILAS MARTIN
JOKA OLI JO SIIRTYNYT
KANSANELÄKETOIMISTOON
KAUPUNGISSA, MUTTA OLI VIELÄ
VARAMIEHENÄ TULLUT
PALOASEMALLE,
LÄHTI VANHIMMALLA JA JÄLELLÄ
OLEVALLA AUTOLLA LIIKKEELLE.
JA KUN TULIMME KADULLE NÄIMME
MYÖS HÄNEN TULEVAN YKSIN JA
SIIHEN HYPÄTTIIN PÄÄLLE JA HÄN
SELOSTI MIHIN OLI
MEIDÄN MENTÄVÄ.

”

“

HÄN AJOI PORMESTARIKATUA
LÄNSIKIRKKOKADULLE JA SITÄ
RAUTATIENTORILLE PÄIN JA SIINÄ
AJAESSAMME HUOMASIMME VAIKEAN
TILANTEEN JO OLEVAN
KUN SAVUA JA TULTA NÄKYI
PURSUAVAN ULOS.
PAIKALLE TULTAESSA
SAATIIN KADUN VARRESSA OLEVA
PALOPOSTI NOPEASTI SELVITETTYÄ JA
LETKUJA VEDETTYÄ
ERI PUOLILLE TALOA,

SILLÄ OLIHAN MEITÄ
TOTTUNUT KOLMIO JA MARTIN
HOITI ASIAT AUTON
JA VESIPALOPOSTIN LUONA.
EIKÄ OLLUT PITKÄÄN KUN TULI JO
VAKINAISIAKIN AVUKSI
PIENEMMISTÄ PALOISTA.

”

Eino Karelmo

Lähteet:

- Eino Karelmon muistiinpanot. K.H.Renlundin museo
- Eino Karelmon muistokirjoitus. Kokkola-lehti 22.11.1995
- Han har släckt bränder i ett halvsekel med FBK. Sanomalehti Österbottningen 10.5.1973
- Kokkola-lehti 3.1.1900, 1.10.1904 ja 29.12.1910, Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot
- Puoli vuosisataa VPK:ssa... Eino Karelmoa juhlittiin.... Kokkola-lehti 17.5.1973.
- Sanomalehti Österbottningen 30.12.1910, Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Haveja.

V. P. K:n

20-vuotinen

juhla

toimeenpannaan

Palokunnantalolla sunnuntaina Loka-
kuun 2 p:nä k:lo 1/2 8 i. p.

OHJELMA:

Tervehdyspuhe sekä merkkien jako.

Pukutanssi.

Laulua.

Voimistelua.

Kylätarina.

Yleinen tanssi.

Pääsymaksu: Herroilta 1: 50 ja
Naisilta 1 mk.

Juhlatoimikunta.

Kokkola-lehti 1.10.1904